

Zoet water dat levens veranderde

Eens ging de zee hier tekeer. Het verhaal van de Zuiderzee en haar kustbewoners. *Eva Vriend* (Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen 2020), 360 blz., € 24,99

Op 28 mei 1932 werd het laatste gat van de Afsluitdijk gedicht. De Zuiderzee was niet meer, het IJsselmeer was geboren. Zout water werd, langzaam maar zeker, zoet water. En de bewoners van de omliggende dorpen? Met hen was amper rekening gehouden, maar de bewoners lieten zich niet ontmoedigen.

Als één ding kenmerkend is voor deze kustbewoners, dan is het veerkracht. Journalist en historicus Eva Vriend heeft zich met *Eens ging de zee hier tekeer* beziggehouden met een onderwerp dat haar zeer na aan het hart ligt. Ze groeide op in de Noord-oostpolder en vroeg zich altijd af wat de inpoldering betekende voor de duizenden families die van de Zuiderzee leefden. Wat waren de gevolgen voor hen op de langere termijn? Samen met het Zuiderzeemuseum, met wie vertelcafés werden georganiseerd en dat het onderzoek deels financierde, zocht Vriend dit uit. Aan de hand van de familieverhalen van Cees Hopman (Spakenburg), Jurrie van den Berg (Urk), Cees van Eekelen (Wieringen) en Kees Kwakman (Volendam) doet ze het verhaal uit de doeken. Een fascinerend verhaal, met een groot nadeel: de hoeveelheid personages die gevolgd worden, lopen in de tientallen, de dwarsverbanden zijn veelvuldig. Daardoor is het nodig om geconcentreerd te lezen.

Eigenlijk zou *Eens ging de zee hier tekeer* naar vis moeten ruiken, want het boek ademt vis en het visserijbedrijf. Een bedrijfstak met pieken en

dalen. Onzekerheid die een gevoel van verslaving creëert. Waar vrije jongens worden ingeperkt door de mensen aan de wal (en waar niet werd geschroomd om over de randen van de wet te gaan). Een conservatieve, egalitaire maatschappij met communicatie op de man af, en een sterke dorpsband. Het dorp met vrijwilligersbaantjes waar je niet onderuit kunt en waar het lijntje tussen naar elkaar omkijken en bemoeizucht soms dun is.

Wanneer iets niet lukt, werk je twee keer zo hard. Werkweken van tachtig uur zijn dan niet vreemd, maar daartegenover staat dat het goed verdient. Goed verdienen en goed uitgeven, want je moet het mooiste van het mooiste hebben. Het liefst mooier dan de burens. Competitief dus ook; zodra jij goede visgronden hebt gevonden, gaat de transponder uit, zodat je locatie niet zichtbaar is. 'Een visserman moet een zekere drift in zich hebben, bonkig en fanatiek zijn,' aldus Cees van Eekelen. Eva Vriend legt dit alles uit aan de hand van persoonlijke verhalen. Naast de visserij komen het geloof, het toerisme, de nieuwjaarsbrand in café De Hemel, installatiebedrijf Heinen & Hopman, het voetbal, markt-bakkerij 't Stoepje, et cetera voorbij.

Gemeenschapszin plus ondernemingslust blijkt te resulteren in een veerkrachtige regio. De voltooiing van de dijk rond zuidelijk Flevoland vierde de VARA met een speciale radio-uitzending *Het is volbracht*. Willy van Hemert componeerde *De Zuiderzeeballade*:

'Eens ging de zee hier tekeer, maar die tijd komt nooit weer, Zuiderzee heet nu IJsselmeer. Een tractor gaat er nou greppels graven, 'k zie tot de horizon, geen schepen meer.'

Ger Jan Onrust

Levensrecht of karikatuur

Zwart in Rembrandts tijd. *Elmer Kolfin, Epco Runia (red.)* (WBooks/Museum Het Rembrandthuis, Zwolle/Amsterdam 2020), 136 blz., € 24,95

Het *British Museum* in Londen bezit een bruin, wit en geel gevatte tekening van twee trommelaars te paard. Rembrandt tekende en schilderde de twee Afrikaanse mannen omstreeks 1638. Met snelle, rake bewegingen heeft hij ze op papier gezet. Maar wie zijn deze mannen? Wanneer trokken zij voorbij Rembrandts oog? Waar dachten Amsterdammers aan bij het zien van twee zwarte mannen te paard? Het stereotiepe beeld van de zwarte man in de zeventiende tot en met de negentiende eeuw is dat van een slaafgemaakte. Het gaat dan meestal om een geromantiseerde voorstelling (behalve bij abolitionisten) van tevreden en gezonde personen in een pastoraal landschap. Of om een dienende persoon met volle lippen, grote witte tanden, een brede neus, oorbellen en een rond voorhoofd. Tot 1660 blijkt deze weergave anders te